ZULFIYA SHE'RIYATIDA AYOL RUHIYATI TASVIRI VA UNING PSIXOLOGIK TALQINI

Baxtiyorova Hilola
Jaynarova Sevinch
O'zMPU talabalari.

https://doi.org/10.5281/zenodo.24039433

Annotatsiya. *Ushbu ilmiy maqolada XX asr o'zbek she'riyatining yorqin vakili, O'zbekiston xalq shoirasi Zulfiya Isroilovaning ijodida ayol ruhiyati, uning ichki kechinmalari va lirik qahramon ruhiy dunyosining badiiy-psixologik tasviri tadqiq etiladi. Shoira she'riyatidagi sadoqat, vafo, judolik iztirobi, onalik mehri hamda matonat tuyg'ulari lirik qahramon timsolida chuqur tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *Zulfiya she'riyati, ayol ruhiyati, lirik qahramon, psixologik tahlil, sadoqat va vafo, matonat, o'zbek adabiyoti.*

Аннотация. *В данной научной статье исследуется художественно-психологическое изображение женской психологии, внутренних переживаний и духовного мира лирической героини в творчестве яркого представителя узбекской поэзии XX века, народной поэтессы Узбекистана Зульфии Исроиловой. На примере образа лирической героини глубоко анализируются чувства верности, преданности, боли разлуки, материнской любви и стойкости в поэзии поэтессы.*

Ключевые слова: *поэзия Зульфии, женская психология, лирическая героиня, психологический анализ, верность и преданность, стойкость, узбекская литература.*

Abstract. *This scientific article explores the artistic and psychological portrayal of women's psychology, inner experiences, and the spiritual world of the lyrical heroine in the works of Zulfiya Isroilova, a prominent figure of 20th-century Uzbek poetry and People's Poetess of Uzbekistan. Feelings of loyalty, devotion, the agony of loss, maternal affection, and resilience in the poetess's poetry are deeply analyzed through the image of the lyrical heroine.*

Keywords: *Zulfiya's poetry, female psychology, lyrical heroine, psychological analysis, loyalty and devotion, resilience, Uzbek literature.*

1. KIRISH

O'zbek adabiyoti tarixida ayol ruhiyatining nafis va samimiy tasvirchisi sifatida Zulfiya Isroilova alohida o'rin egallaydi. Shoira o'z asarlarida nafaqat shaxsiy kechinmalarini, balki butun o'zbek ayolining batinidagi ezgulik, ibo, sadoqat hamda matonat tuyg'ularini yuksak mahorat bilan aks ettirgan.

Zulfiya she'riyati — bu ayol qalbi manzaralarining o'ziga xos poetik in'ikosidir.

Adabiyotshunoslikda ayol ruhiyati tasvirini o'rganish she'riyatning psixologik va estetik qimmatini anglashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Zulfiya she'riyatida sadoqat va vafo mavzusi yetakchi o'rin tutadi. Shoir Hamid Olimjonning bevaqt vafotidan so'ng yaratilgan lirik asarlarida shoiraning ruhiy kechinmalari, sog'inch va iztiroblari g'oyat ta'sirchan ifodalangan:

"Bahor keldi seni so'roqlab,
Seni izlab toshdi bu anhor.

Qaydasan, deb so‘radi bog‘lar,
Yo‘qladingmi meni, e dildor?”

Ushbu misralarda lirik qahramonning ruhiy dardi tabiat manzaralari bilan uyg‘unlashgan holda beriladi. Bahorning qaytishi va yorning yo‘qligi o‘rtasidagi ziddiyat ayol qalbining chuqur iztirobini ochib beradi. Shoira ijodida onalik tuyg‘usi va oilaga bo‘lgan mehr-muhabbat ruhiyati ham alohida o‘rin tutadi.

Zulfiya ayol shaxsini faqat iztirob chekuvchi emas, balki hayot davomiyligini ta’minlovchi, sabr-toqatli va fidoyi inson sifatida gavdalantiradi. Zulfiya she’riyatining asosiy husni uning sodda, samimiy va kitobxon qalbiga yetib boruvchi poetik dil izhoridadir.

Shoira foydalangan metonimiya, metafora hamda ruhiy holat bo‘yoqlari ayol kechinmalarini real va ta’sirchan ko‘rsatishga xizmat qiladi.

Ruhiy evolyutsiya: Iztirobdan matonatga o‘tish jarayoni Zulfiya lirik qahramoniga xos eng muhim xususiyatdir.

Tabiat va ruh uyg‘unligi: Yil fasllari, ayniqsa bahor va kuz obrazlari ayol kayfiyatining ko‘zgusi sifatida namoyon bo‘ladi.

Zulfiya she’riyatida ayol ruhiyati tasviri milliy va umuminsoniy qadriyatlarning muvozanatlashgan ifodasidir. Shoira o‘z lirik qahramoni timsolida o‘zbek ayolining sadoqati, matonati hamda yuksak ma’naviyatini gavdalantirgan.

Zulfiya yaratgan poetik olam bugungi yosh avlod uchun ham sadoqat va ma’naviy barkamollik maktabi bo‘lib xizmat qiladi. Zulfiya Isroilova XX asr o‘zbek adabiyotining yorqin namoyandasi va O‘zbekiston xalq shoirasi bo‘lib, uning ijodi o‘zining samimiyligi hamda insoniy tuyg‘ularning teran tahlili bilan ajralib turadi.

Shoira o‘z she’riyatida nafaqat shaxsiy kechinmalarini, balki butun o‘zbek ayolining batinidagi ezgulik, ibo, sadoqat va matonat tuyg‘ularini yuksak mahorat bilan aks ettirgan. Uning yaratgan poetik olami adabiyotimizda ayol ruhiyati tasvirining eng nafis va ta’sirchan namunalaridan biri hisoblanadi.

Zulfiya poeziyasida sadoqat va judolik iztirobi yetakchi o‘rin tutadi. Shoir Hamid Olimjonning bevaqt vafotidan so‘ng yaratilgan lirik asarlarida shoiraning ruhiy kechinmalari, sog‘inch va iztiroblari g‘oyat ta’sirchan ifodalangan. Ushbu she’rlarda judolik dardi shunchaki tushkunlik emas, balki mangulikka daxldor vafo va sabr mezoniga aylanadi.

Bahor kelganda yorning yo‘qligidan o‘rtangan lirik qahramonning ruhiy holati tabiat manzaralari bilan uyg‘unlashib, tuyg‘ular toshqinini yuzaga keltiradi. Shoira ijodida ayol shaxsi faqat iztirob chekuvchi emas, balki hayot davomiyligini ta’minlovchi, mas’uliyatli va fidoyi inson hamda mehr-muhabbatli ona sifatida gavdalanadi. Uning lirik qahramoni hayot sinovlariga mardona ko‘krak kerib, oilasi va el-yurt mas’uliyatini yelkasiga ola biladigan kuchli matonat egasidir.

Zulfiya ayol qalbining nafisligini uning ma’naviy qudrati bilan go‘zal tarzda sintez qila olgan. Zulfiya she’riyatining eng katta qudrati uning sodda, lekin qalbning eng tubiga yetib boradigan dilkashligidadir. Shoira foydalangan o‘xshatishlar, metaforalar va tabiat simvollari lirik qahramonning ruhiy holatini ochib beruvchi vositalarga aylanadi. Yil fasllarining almashinuvi va tabiat hodisalari ayol kayfiyatining ko‘zgusi sifatida namoyon bo‘ladi.

Shoiraning poetik mahorati o‘zbek she’riyatida psixologizm darajasini yangi bosqichga ko‘tardi va Zulfiya ijodi bugungi kunda ham sadoqat hamda ma’naviy barkamollik maktabi bo‘lib xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Zulfiya. Saylanma (She’rlar va dostonlar). — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
2. Karimov N. XX asr o‘zbek adabiyoti tarixi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2007.
3. Qo‘chqorova M. Badiiy nasr va ruhshunoslik. — Toshkent: Fan, 2010.